

Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj- Napoca

Facultatea de Istorie și Filosofie

TEZA DE DOCTORAT

*PORTRETE ISTORICE ALE PERSONALITĂȚILOR
TRANSILVĂNENE*

ÎN UNIVERSUL CONCENTRAȚIONAR COMUNIST (1945-1989),

REFLECTATE ÎN AUDIOVIZUAL

PAGINI DE ISTORIE ORALĂ

REZUMAT

Conducător științific

Doctorand

Silvia Pinte

prof. univ dr. Doru Radosav

2011

Introducere. Motivația temei de cercetare.....	5
PARTEA A. Repere istoriografice și metodologice privind raportul istorie-memorie ...	38
Capitolul I. Istoria orală în rezonanță cu tehnologia Mileniului 3	38
I.1. Mijloace moderne de stocare a informației.....	38
I.2. Istoria orală, pro și contra. Marile centre de cercetare din lume.....	43
I.3. Istoria orală în România	49
I.4. Istoria orală și jurnalismul.....	67
I.5. Istoria și filmul.....	70
Capitolul II. Metode de cercetare.....	75
II.1. Interviu	75
II.2. Interviuri cu echipament video.....	76
Capitolul III. Mărturia autobiografică și incursiunea în trecut	80
III.1. Trecutul.....	80
III.2. Memorie și biografie.....	81
III.3. Memorialistica de detenție.....	87
III.4. Interviu tip <i>povestea vieții</i> în audiovizual.....	91
III.5. Trecutul și relicvele. Povestea vieții și relația cu urmele tangibile.....	99
III.6. Istoria și biografia	100
III.7. Cadrul cercetării.....	107
Capitolul IV. Personalități transilvănene și sistemul concentraționar comunist ...	115
IV.1. Termenul de personalitate și atitudini ale personalităților	115
IV.2. Diktatul de la Viena. Un preambul al suferinței. Refugiul	119
IV.3. „Noi, comuniștii, iubim omul, însă distrugem răul din el...”.....	122
IV.4. Teroarea și frica, metode opresive ale Securității.....	126
IV.5. Distrugerea elitei politice românești.....	135
IV.6. Prime forme de opoziție în Maramureș. Elevii.....	150
IV.7. Ideologia comunistă versus religie și Biserică	151
IV.8. Universitari clujeni supuși regimului concentraționar comunist.....	160
IV.9. Sistemul concentraționar. Vasile Ciolpan și paradoxurile istoriei.....	174
IV.10. Mărturia orală, modalitate de asumție a trecutului în audiovizual	183

Capitolul V. Manifestări de rezistență anticomunistă împotriva dictaturii Ceaușescu...	186
V.1. Revolta de la Brașov.....	186
V.2. Acțiuni individuale de luptă anticomunistă	191
PARTEA B. Biografie și persecuție	209
Capitolul VI. PREOȚII	210
VI.1 Cardinalul Iuliu Hossu (1885-1970)	210
VI.2. Liviu Galaction Munteanu (1898-1961).....	221
VI.3. Ioan Miclea (1902-1982)	224
VI.4. Ștefan Manciulea (1894-1985)	229
VI.5. Liviu Ciaca (1921- 1995)	233
VI.6. Eugen Popa (1913-2005).....	240
VI.7. Ioan Bunea (1906-1990).....	241
Capitolul VII. DEMNITARI.....	246
VII.1. Sebastian Bornemisa (1890-1953).....	246
VII.2. Ilie Lazăr (1895-1976)	251
VII.3. Alexandru Lapedatu (1876-1950)	259
VII.4. Emil Hațieganu (1878-1959).....	264
VII.5. Florian Ștefănescu Goangă (1881-1958).....	267
VII.6. Iuliu Maniu (1873-1953)	275
VII.7. Valer Moldovan (1875-1954).....	284
VII.8. Laurențiu Poruțiu (1900-1990)	289
Capitolul VIII. PROFESORII	293
VIII.1. Nicolae Mărgineanu (1905-1980)	293
VIII.2. Gheorghe Dragoș (1898-1978)	297
Capitolul IX. ELEVI	300
IX.I. Ioan Ilban (n. 1930)	300
Capitolul X. PERSONAJUL COLECTIV – REVOLUȚIONARII DIN DECEMBRIE 1989 DE LA CLUJ.....	303
Concluzii.....	318
Abstract.....	343

Bibliografie	350
Volumul 2 ANEXE	
ANEXA A. Interviuri	4
ANEXA B. Fotografii	72
ANEXA C. Filme documentare – fragmente (listă)	93
DVD Filme documentare – fragmente (atașat copertă 4)	

Cuvinte cheie: istorie orală, memorie, comunism, stalinism, biografie, istorie de viață, identitate, subiectivitate, documentar TV

Teza de doctorat „*Personalități transilvănene în universul concentraționar comunist (1945-1989), reflectate în audiovizual*” este structurată în două mari părți, împărțite la rândul lor în mai multe capitole. La sfârșit se găsesc Anexele: A (Interviuri), B (Fotografii), C (Filme documentare-fragmente).

Această împărțire a fost făcută datorită modalităților diferite ale cercetării; prima a fost realizată prin documentarea din lucrările de specialitate apărute cu privire la regimul comunist din România și din sinteza unor mărturii luate de noi din interviuri pe teme de arestărilor, a fricii și terorii, ca instrumente ale guvernării totalitare, pe când cea de-a doua reprezintă o suită de portrete ale personalităților transilvănene care au suferit rigorile sistemului concentraționar. Sursele cercetării o reprezintă interviuri audio și video realizate pe o perioadă de 20 ani sub forma reportajelor și a filmelor documentare transmise pe canalele Televiziunii Române care reprezintă biografia unor personalități transilvănene care au suferit rigorile temnițelor comuniste, dar și arhivele de familie. Aceste materiale au fost analizate din perspectiva cercetării istorice și constituie un tablou general al modului în care s-a instaurat și menținut regimul comunist sub conducerea Partidului Comunist în România, prin crimă și teroare la adresa celor care se opuneau. Metodele brutale folosite au instituit un sistem care a inoculat frica în rândul populației și care a funcționat în întreaga perioadă studiată, întreținute de aparatul opresiv- Securitatea. Opresiunea a cuprins întreaga societate românească, sunt prezentate mărturiile celor care au suferit în temnițele comuniste: preoți, demnitari, profesori universitari, dar și oameni simpli și chiar elevi. Cercetarea reliefează și formele de opoziție din timpul lui Nicolae Ceaușescu, culminând cu Revoluția din Decembrie 1989 și implicarea populației Clujului în răsturnarea dictaturii.

Identificarea și caracterizarea unui proces istoric se bazează pe o suită de evenimente și întâmplări, dar și trăiri personale care îi dau semnificație. Faptul că regimul comunist a fost instaurat în România, deci și în Transilvania, prin crimă și teroare, este

demascată de mărturiile unor categorii largi și diverse ale populației, care au fost afectate prin suferință în destinul personal.

Partea A se întitulează **Repere istoriografice și metodologice privind raportul istorie-memorie.**

Capitolul I: *Istoria orală în rezonanță cu tehnologia Mileniului 3*, integrează istoria orală în contextul dezvoltării tehnologice a celei de a doua jumătăți a secolului XX (data de naștere a istoriei orale coincide cu inventarea magnetofonului) și începutul celui de-al XXI-lea, fiind în rezonanță cu ultimele cuceriri în domeniu. Beneficiind de instrumentele de lucru ale cuceririlor tehnologice ale ultimelor decenii: magnetofonul, camerele de filmat digitale, internetul, istoria orală nu este oponenta istoriei scrise, ci o formă nouă de dezvoltare, promovând dialogul cu celelalte științe: științele sociale, etnografia, psihologia, antropologia, care au în centrul preocupărilor omul, aflat pe marea scenă a istoriei. În acest prim capitol sunt amintite școli de istorie orală din străinătate și contribuții românești, după 1990, acestea ca o alternativă la textele istoriei oficiale comuniste. Ultimele două subcapitole evidențiază similitudinile și deosebirile dintre jurnalism și istoria orală, precum și tangențele cu filmul.

Capitolul II: **Metode de cercetare** prezintă metoda de cercetare, cea de bază fiind interviul, realizat cu diferite echipamente tehnice. Am prezentat experiența diferiților istorici oraliști cu privire la tehnicile de interviu (Donald A. Ritchie, Mark Feldstein, Mariana Conovici), dar și experiența personală în înregistrările cu aparatură audio și video. Se stabilesc deosebirile și asemănările între jurnalism și istoria orală, se evocă aspectul esențial al transcrierii interviurilor și a modului în care acestea sunt puse în circuitul public al cercetării. Subcapitolul *Istoria și filmul* analizează impactul major pe care imaginea și filmul le au asupra publicului larg.

Capitolul III: **Mărturia autobiografică și incursiunea în trecut** este o analiză a modului în care se fac incursiunile în trecut și toate tipurile de acces la acesta; reperele metodologice privind raportul istorie-memorie, nararea poveștilor de viață în mărturisiri ale unor oameni care s-au aflat în confruntare cu marile schimbări traumatice ale instaurării comunismului în România. Sunt menționate experiențele de detenție ca subiecte ale unor lucrări memorialistice reprezentative, dar și ale unor lucrări științifice de cercetare și proiecte audiovizuale de după 1990, fiind specificat că mărturiile

reprezintă o abordare diferită față de istoria oficială comunistă. Abordând istoria timpului prezent, în care istoria și memoria se confundă, incursiunea în trecut, mai ales un trecut plin de suferință, presupune riscurile subiectivității. Mărturiile orale sunt confruntate cu documente de arhivă și lucrări istorice privind istoria recentă.

Capitolul IV: **Personalități transilvănene supuse sistemului concentraționar comunist** analizează cadrul internațional în care a fost instaurată dictatura comunistă în România: prin forță de trupele de ocupație sovietice și colaborarea cu elementele locale. Este definit termenul de personalitate și contextul în care este folosit în teză. Au fost considerate de noi personalități, atât reprezentanții elitei politice, economice, culturale, spirituale din Transilvania care s-au opus prin poziția și convingerile lor comunismului și au suportat rigorile sistemului concentraționar, dar și oameni simpli care au făcut opoziție sistemului printr-o atitudine fățișă, înfruntând aparatul opresiv. Alături de teroarea și anihilarea fizică a fost instaurată teroarea psihologică sub lozinca formării omului nou și instaurarea unei noi ideologii, element evocat de cei intervievați. Un subcapitol se preocupă de înființarea aparatului opresiv al Securității și mărturiile legate de metodele folosite de acesta: frica și teroarea, pentru ținerea în ascultare a populației .

Capitolul V: **Manifestări de rezistență anticomunistă împotriva dictaturii Ceaușescu** se referă la istoria recentă a României și la continuarea rezistenței anticomuniste după anul 1964, anul când au fost eliberați majoritatea deținuților din închisorile comuniste. Atitudinea anticomunistă a populației a continuat pe tot parcursul regimului. Analiza istoricului se bazează pe mărturiile participanților la acțiuni anticomuniste în timpul dictaturii lui Ceaușescu. Le-am considerat personalități deoarece în acel context au dat dovadă de un mare curaj implicându-se în lupta împotriva dictaturii ceaușiste. Considerăm că și cei care au participat la revolta de la Brașov și la Revoluția din 1989 dintr-o atitudine spontană, merită numele de personalități.

Partea a II-a Tezei se întitulează **Biografie și persecuție** și cuprinde portretele unora dintre marile personalități transilvănene supuse regimului concentraționar.

În Capitolul VI, **Preoții**, se vor regăsi nume ilustre de preoți: Iuliu Hossu, Liviu Galaction Munteanu, Ioan Bunea, Eugen Popa, Ștefan Manciulea, Ioan Miclea, Liviu Ciaca.

Capitolul VII al cercetării, **Demnitarii**, se referă la Ilie Lazăr, Sebastian Bornemisa, Alexandru Lapedatu, Nicolae Mărgineanu, Emil Hațieganu, Iuliu Maniu, Valer Moldovan, Florian-Ștefănescu-Goangă, Laurențiu Poruțiu.

Capitolul VIII, **Profesorii**, cuprinde biografiile lui Nicolae Mărgineanu, Gheorghe Dragoș,

Capitolul IX, **Elevii**, conține mărturia lui Ioan Ilban.

Capitolul X, intitulat **Personaj colectiv-revoluționar din decembrie 1989 de la Cluj**, prezintă pe cei care în 21 și 22 Decembrie 1989 s-au aflat pe străzile Clujului înfruntând gloanțele, ca o mare masă de oameni revoltați de dictatura lui Nicolae Ceaușescu, dornici de căderea acestuia. Atitudinea lor plină de curaj, a unor oameni care au înfruntat frica, a influențat căderea regimului comunist din România, fără a ținti avantajele economice și ale puterii care s-au instituit mai târziu.

După 1944, în România s-au pus bazele unui imens sistem concentraționar în care erau întemnițați opozanții. Deținuți au populat închisorile de la Sighet, Aiud, Gherla, Văcărești, Jilava, Târgșor, lagărele din Balta Brăilei, minele de la Baia Sprie, mărturiile celor intervievați și care astăzi nu mai sunt în viață, consemnează în lucrarea de cercetare de față, regimul de viață din anii detenției.

Impunerea unui regim totalitar comunist în România prin exterminarea opozanților, făcea ca în presa vremii informațiile să fie diferite față de realitate. Istoria oficială evidenția o realitate construită, în sprijinul elementelor care dețineau prin forță puterea. De aceea recompunerea tabloului social al societății românești din epoca comunistă apelează intrinsec la mărturiile orale. Realitățile României comuniste, închisorile opozanților regimului totalitar, deportările, colectivizarea forțată nu se găseau în paginile istoriei oficiale și nici în cele ale ziarelor. Se aflau doar în memoria celor care au trăit opresiunea. Opozanții erau elitele politice, economice, sociale, culturale, științifice, spirituale, dar și oameni simpli cu o vădită poziție anticomunistă. Reprezentanții acestor categorii și membrii familiilor lor se vor regăsi în portretele biografice realizate în lucrare. Metoda de cercetare a fost interviul-instrumentul de bază al istoriei orale, realizat cu echipamente video și audio. Validarea discursurilor

autoreferențiale s-a făcut prin transmiterea mărturiilor în emisiuni de radio și televiziune pe canalele publice.

În societatea modernă trebuie luat în considerare rolul Televiziunii ca formator de opinie, dar și ca deținătoare a unor documente filmate, fenomenul fiind sesizat în statele occidentale cu mulți ani în urmă. După 1989, la o intersecție a istoriei, instituțiile audiovizualului din România au încercat să reflecte schimbarea societății și au apelat la memorie, inițiind prin reportaje și filme documentare, acțiuni de recuperare a unor aspecte necunoscute ale istoriei recente. Folosirea interviurilor prin accesarea memoriei presupune precauții în folosirea lor ca sursă istorică, datorită inexactității memoriei. În acest context am folosit arhivele de familie pentru a valida mărturisirile orale, unele arhive oficiale și literatura de specialitate existentă la acea vreme. Între timp am confruntat mărturiile obținute cu lucrările de specialitate apărute și cu literatura memorialistică. Rezultatele acestor interferențe, documente scrise și orale, prezentate în audiovizual impune în complexitatea formelor de manifestare delimitări conceptuale. Deși sunt privite cu reticență ca documente ce pot atesta istorie, discursurile autoreferențiale sunt mai vii decât orice document istoric. Publicarea de discursuri memorialistice a relevat dimensiunea subiectivă a acestui fenomen. Proliferarea imaginilor prin media poate fi privită și din celălalt punct de vedere, ca un mijloc de informare într-o perspectivă a globalizării. De la strămoșii noștri care scrijeleau sau pictau pereții peșterilor pentru a comunica și a-și transmite informațiile și altora, s-a ajuns la comunicarea prin imagine, televiziune și internet. Odată cu dezvoltarea tehnologică a omenirii și mijloacele de comunicare prin limbaj s-au diversificat, cuvintele putând fi stocate, vocea umană putând fi înregistrată, păstrată și retransmisă împreună cu emoțiile și sensibilitățile celor care au fost, redând universul lor interior.

Încă de la apariția cinematografului, entuziasmul posibilităților extraordinare de expresie ale imaginii a fost urmat de îngrijorare privind forța de sugestie a acesteia. Imaginile păstrate pe film și pe banda magnetică ne oferă un acces la evenimentele trecute. Aceste imagini ale trecutului împreună cu oamenii săi se conservă cu ajutorul tehnologiei pentru prezent și viitor mai puternic decât au făcut-o mumiile din antichitate. Trecutul este sub ochii noștri. Problema este cum reușim să-l transmitem. Cât este de adevărat trecutul transmis prin film față de cel care a fost real. Dar orice film documentar,

fie că este compus din imagini vechi sau sincroane, la fel ca filmul artistic modifică faptele reale, oricât de mult îți dorești să eviți acest lucru. Orice film reprezintă viziunea realizatorului asupra unui eveniment istoric, chiar dacă conține mărturii din trecut, modul în care este relatată povestea exprimă valorile noastre individuale.

Biografiile au fost realizate pe baza materialului documentar: acte de naștere, de studii, fotografii de familie. Cadrul interviului a fost de cele mai multe ori locuința interviuatului, dar și locul unde s-a săvârșit detenția. În prezentarea biografiilor am insistat și pe starea psihologică pe care a avut-o cel interviuat în fața camerelor de filmat și a stării sufletești de care a fost cuprins când depăna amintirile. Unii au fost mai volubili, alții dimpotrivă mai rezervați, scriind dinainte ceea ce doreau să declare pentru a nu se abate de la subiect. În fiecare istorie a vieții pe care am realizat-o prin intermediul înregistrărilor video am identificat o valoare și o bogăție unice ale fiecărei vieți, dar și multe elemente, motive și aspecte comune pe care le reflectă toate povestirile. Poveștile de viață care mi-au fost relatate au multe elemente comune, cum ar fi: anii de școală, începutul carierei, relațiile între vecini și prieteni. Un aspect relevant în relatările supraviețuitorilor și a martorilor îl reprezintă relațiile pe care acești oameni le-au avut cu aparatul opresiv al regimului comunist- Securitatea. Securitatea a folosit mijloacele brutale în primele două decenii ale regimului pentru a provoca frica, iar apoi a cultivat-o pentru a ține populația în ascultare. În identificarea de către cercetător a temelor importante care apar în relatările indivizilor, relația pe care au avut-o cu Securitatea este esențială în desfășurarea destinului personal. Povestea vieții reprezintă o utilizare particulară a unui model general, un instrument care poate avea numeroase aplicații în funcție de interesele de cercetare științifică.

Fotografiile din existența personalităților prezentate, din copilărie până la zeghea dungată, departe de a avea calitatea ieftină de „fotografie de reportaj” reprezintă documente istorice care întăresc relatările memorialistice. Fie că erau martori la evenimente sau membrii ai familiilor, deci povestea era spusă din prima sursă sau repovestită, oamenii aceștia relatau despre aceeași perioadă istorică, instaurarea comunismului în România. Totuși aproape în fiecare relatare era făcută o referire la evenimente anterioare, dar care le-a marcat existența: anii de școală, refugiul, cercul de prieteni, modul de viață înainte și după instaurarea comunismului. În mărturiile legate de

detenție, nota dominantă subliniată era înainte de lipsa hranei, a îmbrăcăminteii sau a locuinței, starea de frică ce cuprinsese întreaga populație, suferința provocată de izolare, fiind ocoliți de foștii prieteni. Dar deasupra tuturor acestor întâmplări se ridica întotdeauna aura supraviețuitorilor. Unii au reușit să reziste datorită credinței, alții datorită unui caracter foarte puternic.

Tema cercetării a avut un caracter regional, zona geografică în care mi-am desfășurat activitatea ca jurnalist de televiziune a fost aceea a Transilvaniei, perimetru în care mi-am căutat interlocutorii. Concluziile trase au fost circumscrise cercetării istorice naționale și internaționale. Interviuurile au fost transcrise și interpretate, povestea vieții personale fiind conjugată cu marea istorie. Explicarea contextului istoric, național și internațional al timpului în care s-au desfășurat evenimentele vieții personale, validează discursul memorialistic al fiecărui interviueat. Fiecare dintre cei interviueați reprezintă o anume clasă socială, a avut un anumit statut, care a fost brutal schimbat prin instaurarea comunismului, a făcut parte dintr-o comunitate care i-a perceput diferit noua situație față de cea precedentă. Istoria orală se ocupă cu predilecție de viața claselor nonhegemonice, care nu au avut acces la istoria scrisă, a comunităților minoritare, a celor care nu au avut acces la demnități, reprezentanți ai claselor de jos. Această lucrare se ocupă însă de studierea modului de viață a unei minorități excluse de la viața publică, dar care erau reprezentanții elitelor, ai clasei de sus în România de dinaintea instaurării comunismului. Interviuul de tip povestea vieții, care interesează din punctul de vedere al restituirii trecutului recent personal, e un document primar realizat prin colaborarea între cercetător și interviueat. Asupra lui cercetătorul acționează prin transcriere și interpretare, cu posibilitatea transformării discursului oral în narațiune scrisă pe care se va concentra cercetătorul. Interpretarea construiește semnificații, depășind statutul interviului de „raport” despre viață prin interpretarea proprie și ancorarea istoriei personale în istoria comunității. Istoria orală nu este oponenta istoriei scrise ci reprezintă o formă complementară de restituire a discursului despre trecut.

În lucrare a fost analizată și o altă modalitate de a face istorie -filmul, fie el artistic sau documentar, se adresează publicului larg. Nici acest mijloc de a prezenta trecutul nu exclude existența istoriei scrise, ci reprezintă o modalitate complementară de a-l reda și interpreta.

La 2 aprilie 2009 Parlamentul european adoptă Rezoluția *Conștiința europeană și totalitarismul* care solicită țărilor membre sprijinirea cercetării istorice profesioniste în scopul informării tinerei generații asupra crimelor comise în numele unei ideologii totalitare și evitarea recrudescenței elementelor nostalgice.

Anexele cuprind:

Anexa A (Interviuri) cuprinde interviurile integrale realizate cu supraviețuitorii închisorilor comuniste și cu membrii de familie. Am recurs la transmiterea acestor interviuri în formă integrală deoarece ele sunt documente de istorie orală. Ca orice document istoric, consider că trebuie prezentat fără trunchieri.

Anexa B (Fotografii) cuprinde documente și fotografii din arhivele particulare ale personalităților studiate, reprezentând dovezi complementare de studiere a istoriei.

Anexa C (Filme documentare) este constituită din fragmente ale filmelor documentare despre viața personalităților studiate, în care victimele închisorilor comuniste și membrii de familie au apărut în înregistrări filmate, iar apoi transmise pe canalele Televiziunii Publice.

Bibliografie

I. Surse arhivistice

1. Serviciul Județean Cluj al Arhivelor Naționale (S.J.A.N.):

- Fond personal Iuliu Hossu (Fotografii.Corespondență.Documente.) Nr. fond 888.
- Fondul Universitatea „Regele Ferdinand I” (Fond.798). Dosare profesionale:
 - Dosar profesional Alexandru Lapedatu Nr.114.
 - Dosar profesional Emil Hațieganu Nr.87.
 - Dosar profesional Nicolae Mărgineanu Nr. 132.
 - Dosar profesional Florian Ștefănescu Goangă Nr. 216.
- Fondurile P.C.R.
 - Comitetul Județean Cluj al P.C.R.(1945-1947), (P.C.R. Fond Nr. 2).
 - Comitetul Regional Cluj al.P.M.R.(1950-1962), (P.C.R.Fond Nr.13).
- Inspectoratul de Poliție Cluj (Fond Nr.209).
- Inspectoratul de Jandarmi Cluj (Fond Nr.208).
- Primăria Municipiului Cluj (Fond.Nr.1).

2. Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei Cluj-Napoca (M.N.I.T.)

- Fondul Comisia Monumentelor Istorice (Nr. inv. 3526-3923).
- Fondul Istorie Contemporană: Fondul Al.Lapedatu, (Corespondență, acte și obiecte personale, decorații, fotografii, medalii), (Nr.inv. C 8202-C8275;C4322-4330); Fondul Al.Vaida Voevod, (corespondență personală și politică, manuscrise), (Nr. inventar C4, 1-850); Fondul Nicolae Mărgineanu, (scrisori

adresate profesorului Nicolae Mărgineanu de către Florian Ștefănescu Goangă și Edward Thorndike de la Columbia University New-York), (Nr.inv. C 7316-7320).

3. Arhive particulare. Documente. Fotografii. Manuscrise

- Arhiva familiei lui Liviu Galaction Munteanu (prin bunăvoința doamnei Lia Drăgănescu).
- Arhiva familiei lui Ioan Bunea (prin bunăvoința doamnei Maria Bunea).
- Arhiva familiei lui Ioan Miclea (prin bunăvoința doamnei Veronica Miclea).
- Arhiva familiei lui Ștefan Manciulea (prin bunăvoința doamnei Ștefania Manciulea).
- Arhiva familiei lui Liviu Ciaca (prin bunăvoința doamnei Domnica Ciaca).
- Arhiva aflată în posesia doamnei Viorica Lascu referitoare la Iuliu Hossu
- Arhiva familiei lui Ilie Lazăr (prin bunăvoința doamnei Lia Lazăr Gherasim).
- Arhiva familiei lui Sebastian Bornemisa (prin bunăvoința domnului Mircea Bornemisa).
- Arhiva familiei lui Alexandru Lapedatu (prin bunăvoința doamnei Ana Victoria Macavei).
- Arhiva familiei lui Emil Hațieganu (prin bunăvoința domnului Eugen Dragoș).
- Arhiva familiei lui Florian Ștefănescu Goangă (prin bunăvoința doamnei Anca Lemaire).
- Arhiva familiei lui Valer Moldovan (prin bunăvoința domnilor Radu și Emil Moldovan).
- Arhiva familiei lui Laurențiu Poruțiu (prin bunăvoința domnului Inocențiu Laurian Poruțiu).
- Arhiva familiei lui Nicolae Mărgineanu (prin bunăvoința doamnei Daniela Țăranu).
- Arhiva familiei lui Gheorghe Dragoș (prin bunăvoința doamnei Liliana Dragoș).
- Arhiva foto a lui Răzvan Rota pentru Revoluția de la Cluj
- Arhiva video a lui Emilian Barteș pentru Revoluția de la Cluj
- Arhiva video a Asociației Luptătorilor din Revoluția Română Decembrie '89-Cluj-Napoca, pentru Revoluția de la Cluj (prin bunăvoința domnului Ioan Gurzău).

II. Periodice

- *Cosânzeana*, Orăștie, Director Sebastian Bornemisa, 1911.
- *Gazeta oficială*, publicată de Consiliul Dirigent al Transilvaniei, Banatului și Ținuturilor românești din Ungaria, Cluj 1919-1920.
- *Gazeta noastră*, Organ al Comunității Naționale Române. Cluj 1940.
- *Patria*, Organ al Partidului Național Țărănesc, Cluj, 1927-1937.
- *Patria ilustrată*, Suplimentul de Duminică al ziarului „Patria”, Cluj, 1930.
- *Scânteia*, Organ al Comitetului Central al P.M.R., București, 1947-1959.
- *Tribuna*, director I. Agârbicianu, Cluj, 1938-1940.
- *Tribuna Ardealului*, Organ de afirmare a Românilor din Ungaria, 1940.
- *Viața ilustrată*. Revistă de familie. Apare sub auspiciile „Frăției Ortodoxe Române” Sibiu, Director Nicolae Colan, 1944.

III. Memorialistică

- Anania, Valeriu, *Memorii*, Iași, Polirom, 2008;
- Baci, Petre, *Povestiri din închisori și lagăre*, Biblioteca revistei *Familia*, Oradea, 1995;
- Mărgineanu, Nicolae, *Amfiteatre și închisori*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1991;
- Mocanu, Sebastian, *Mîntuirea*, Editura Clusium, Cluj-Napoca, 1992;
- Mihadaș, Teohar, *Pe muntele Ebal*, Editura Clusium, Cluj-Napoca, 1990;
- Mustață, Constantin, *Student la Cluj. Zborul printre meteoriți*, Editura Studia, Cluj-Napoca, 2003;

- Ogoranu, Ion-Gavrilă, *Rezistența armată anticomunistă din Munții României*, în *Memoria ca formă de justiție*, Fundația Academia Civică, București, 1995;
- Samoilă Ileana, *Am născut în închisoarea Văcărești*, în *Memoria ca formă de justiție*, Fundația Academia Civică, București, 1995;
- Steinhardt, Nicolae, *Jurnalul fericirii*, Cluj- Napoca, Dacia, 1991;

IV. Lista interviurilor realizate de Silvia Pinte

- Interviu cu Ieromonahul profesor universitar Dr. Silvestru Augustin Prunduș-O.S.B.M. , despre Cardinalul Iuliu Hossu
- Interviuri cu prof. univ. dr. Sergiu Munteanu și cu dr. Lia Drăgănescu despre tatăl lor, preotul ortodox Liviu Galaction Munteanu
- Interviuri cu Veronica Miclea și cu Felician Micle, soția și fiul preotului Ioan Miclea
- Interviu cu Ștefania Manciulea, fiica lui Ștefan Manciulea
- Interviu cu Maria Bunea, soția preotului Ioan Bunea
- Interviu realizat la Sighet cu protopopul Eugen Popa
- Interviu cu Liviu Ciaca, fost deținut politic
- Interviu cu Mircea Bornemisa, fiul lui Sebastian Bornemisa
- Interviu cu Lia Lazăr Gherasim, fiica lui Ilie Lazăr
- Interviu cu Eugen Dragoș, nepotul lui Emil Hațieganu
- Interviu cu Daniela Țăranu, fiica lui Nicolae Mărgineanu
- Interviu cu Ana Iulia Cornelia Lupaș, nepoata lui Iuliu Maniu
- Interviu cu Ioan Pop, locuitor din Bădăcini
- Interviu cu prof. univ. dr. Liliana Dragoș, nepoata lui Gheorghe Dragoș
- Interviu cu Inocențiu Laurean Poruțiu, fiul lui Laurențiu Poruțiu
- Interviu cu Ioan Ilban
- Interviuri cu Radu și Emil Moldovan, nepoții lui Valer Moldovan
- Interviu cu Anca Lemaire, nepoata lui Florian Ștefănescu Goangă
- Interviu cu Dan Căprariu și Mihnea Constantinescu, închiși de Securitate, în noiembrie 1989

- Interviuri realizate cu medicii și răniții de la Spitalul chirurgie II din Cluj-Napoca, în 23 decembrie 1989
- Interviuri cu participanții la Revoluție în 21-22-23 Decembrie 1989 la Cluj

Deplasări pe teren: Memorialul Sighet, Troița și malul Tisei, locul mormintelor neștiute ale deținuților de la Sighet, Penitenciarul de la Aiud, Penitenciarul de la Gherla, Casa natală a lui Iuliu Maniu de la Bădăcini, Biserica din Cojocna- unde se găsesc documente privind familia Hațieganu, Cimitirul și biserica din Ceanu Mic- localitatea de obârșie a familiei Poruțiu, Blajul și martirii Bisericii Greco-Catolice, Lunca Arieșului- casa natală și biserica unde a slujit preotul Ioan Bunea, Galțiu- comuna natală a lui Samoilă Mârza, București- locuința lui Mircea Bornemisa și casa unde a locuit la București Sebastian Bornemisa, cimitirul Bellu, locul unde este înmormântat Cardinalul Iuliu Hossu, orașul Cluj-Napoca și locurile care au avut legătură cu viața și activitatea personalităților studiate.

V. Istoriografie

1. Istoriografie generală

- Andrew Cristopher, Gordievski Oleg, *KGB, Istoria secretă a operațiunilor sale externe de la Lenin la Gorbaciov*, traducere din limba engleză de Doina-Mihalcea-Știucă, Editura All, București, 1994;
- Atkinson Robert, *Povestea vieții. Interviul*, Editura Polirom, Iași, 2006;
- Baci, Nicolae, *Agonia României. 1944-1948*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1990;
- Bălu Daniela, *Biserica românească din județul Satu Mare în anii Dictatului de la Viena*, Editura „Vasile Goldiș“ University Press, Arad, 2010;
- Betea, Lavinia, *Lucrețiu Pătrășcanu. Moartea unui lider comunist*, Editura Curtea Veche, 2006;
- Burke, Peter, *Istorie și teorie socială*, Editura Humanitas, București, 1999;

- Ioan Chiper, Florin Constantiniu, *Modelul stalinist de sovietizare*, în *Arhivele totalitarismului*, anul III, nr. 2/ 1995;
- Courtois Stephane & Werth Nicolas & Panne, Jean Louis & Paczkowski, Andrej & Bartosek, Karel & Margolin, Jean-Louis, *Cartea neagră a comunismului. Crime, teroare, represiune*, Editura Humanitas și Fundația Academia Civică, București, 1998;
- *Ibidem, Addenda*, alcătuită sub egida Fundației Academia Civică, Marițiu, Ștefan, *Represiunea comunistă din România și dimensiunile ei*, pp. 761-767, Oprea, Marius, *Legislația represiunii*, pp. 748-755; Deletant, Dennis, *Munca forțată și Gulagul*, pp. 757-760;
- Deletant, Dennis, *România sub regimul comunist*, Fundatia Academia Civică, București, 1997;
- Dobeș, Andrea, *Ilie Lazăr, Consecvența unui ideal politic*, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca 2006;
- Giurescu, Dinu, *Imposibila încercare. Greva regală, 1945. Documente diplomatice*, Editura Enciclopedică, 1999;
- Jelea, Doina, *Lexiconul negru, unelte ale represiunii comuniste*, Editura Humanitas, București, 2001;
- Joutard, Philippe, *Ces voix qui nous viennent du passe*, Editura Hachette, 1983;
- Lowenthal, David, *Trecutul e o țară străină*, Editura Curtea Veche, București, 2002;
- Lupu, Marius & Nicoară, Cornel & Onișoru, Gheorghe, *Sentințe politice adunate și comentate*, Biblioteca Sighet, Fundația Academia Civică, 1997;
- Mătrescu, Florin, *Holocaustul roșu sau crimele în cifre ale comunismului internațional*, Editura Făt Frumos, București, 1998;
- Manual pentru liceu, *O istorie a comunismului din România*, redactat de Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului în România, Stamatescu, Mihai, Grosescu, Raluca, Dobrinu, Dorin, Muraru, Andrei, Pleșa, Liviu, Andreescu, Sorin, cu o prefață de Marius Oprea, Editura Polirom, 2008;

- Nicoară, Toader, *Clio în orizontul mileniului trei*, Editura Accent, Cluj-Napoca, 2002;
- Oprea, Marius, *Banalitatea răului. O istorie a Securității în documente. 1949-1989*, Editura Polirom, 2002;
- Portelli, Alessandro, *What makes oral history different, The oral history reader*, edited by Robert Perks and Alistar Thomson, London and New York, Routledge, 1998;
- Ritchie, A. Donald, *A practical Guide*, published by Oxford University Press U.S., 2003;
- Stavre, Ioan, *Reconstrucția societății românești prin audiovizual*, Editura Nemira, 2004;
- Schuyler, C.V.R., *Misiune dificilă, Jurnal, 28 ian.-1945-20 sept. 1946*, Editura Enciclopedică, București, 1997;
- Thompson, Paul, *The Voice of the Past: Oral History*, Oxford University Press, 1988, 3rd edition, 2000;
- Țirău, Liviu, *Între Washington și Moscova, România 1945-1965*, Cluj-Napoca, Editura Tribuna, 2005;
- Zumthor, Paul, *Babel sau nedesăvârșirea*, Editura Polirom, Iași, 1998;
- *6 martie 1945, Începuturile comunizării României*, Culegere de studii, cuvânt înainte Șerban Papacostea, Editura Enciclopedică, București, 1995;
- *România in anii 1944-1948, Transformari economice si realitati sociale*, Fundatia Academia civica, pag 421, 447

2. Istoriografie specială

- Arnăuțoiu-Voicu, Ioana, Raluca, Toma Arnăuțoiu, *Grupul de la Nucșoara, Documente ale anchetei procesului, detenției*, Editura Vremea, București, 1997;
- Cesereanu, Ruxandra, *Călătorie spre centrul infernului*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1998;

- Ciupea, Ioan, Țărău, Virgil, *Liberalii clujeni. Destine în Marea Istorie*, Editura Mega, 2007;
- Coposu, Corneliu, *Semnele timpului, Articole politice, meditații, atitudini*, ediție alcătuită, prefață și bibliografie de Mircea Popa, Editura de Vest, Timișoara, 1997;
- Costea, Ionuț, *E semnul că multe lucruri dacă vrei se pot face. Alessandro Portelli și istoria orală*, în Anuarul Institutului de Istorie Orală, XII, Presa Universitară Clujeană, Argonaut, Cluj Napoca, 2010;
- Dragoș, Gheorghe, *Restituiri*, Risoprint, Cluj-Napoca, 2000, ediție îngrijită de Clara Liliana Dragoș; în Anuarul Institutului de Istorie Orală, XII, Presa Universitară Clujeană, Argonaut, Cluj Napoca, 2010
- Grossu, Sergiu, *Calvarul României creștine*, Editura Convorbiri literare, Chișinău, 1992;
- Longin, Hossu, Lucia, *Memorialul durerii*, Editura Humanitas, București, 2007;
- Markham, H. Reuben, *România sub jugul sovietic*, București, Fundația Academia civică, 1996;
- Mândruț, Stelian, *Istorici clujeni «epurați» în anul 1948*, în volumul *Anul 1948 – instituționalizarea comunismului*, Fundația Academia Civică, ed. Romulus Rusan, 1998;
- Mihadaș, Teohar, *Pe muntele Ebal*, Editura Clusium, Cluj-Napoca, 1990;
- Muller, Florin, coordonator, *Elite parlamentare și dinamică electorală în România 1919-1937*, Editura Universității din București, 2009.
- Muller Florin, *Politică și istoriografie în România 1948- 1964*, Editura NereaMia Napocae, Cluj-Napoca, 2003.
- Nicoară, Cornel, Onișoru, Gheorghe, *Cu unanimitate de voturi*, Biblioteca Sighet, București, Fundația Academia Civică, 1997;

- Pentelescu Aurel, *Mihail Roller și stalinizarea istoriografiei române în anii postbelici*, în volumul *Anul 1948 – instituționalizarea comunismului*, Fundația Academia Civică, ed. Romulus Rusan, 1998;
- Pop, Iulia, *Memorie și suferință*, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2010;
- Prunduș, Silvestru, Augustin, Plaianu, Clemente, *Cei 12 episcopi martiri ai Bisericii Unite cu Roma*, Editura Viața creștină, Cluj-Napoca, 1998;
- Radosav, Doru, *Donbas – o istorie deportată*, Ravensburg, editat de Landsmahnschaft der Sathmarer, Schwaben, 1994;
- Radosav, Doru & Țentea, Almira & Jurju, Cornel & Orga, Valentin & Cioșan, Florin & Budeancă, Cosmin, *Rezistența anticomunistă din Apuseni, Grupurile „Teodor Șușman”, „Capotă-Dejeu”, „Cruce și spadă”*. Studii de istorie orală, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2003;
- Ritchie, A. Donald, *Doing Oral History*, Twayne Publishers, New York, 1995;
- Roșca, Nuțu, *Închisoarea elitei românești*, Editura Gutinul, Baia Mare, 1998;
- Secașiu, Claudiu, *Noaptea demnitarilor. Contribuții privind distrugerea elitei politice românești*, în volumul *Anul 1948 – instituționalizarea comunismului*, Fundația Academia Civică, ed. Romulus Rusan, 1998;
- Sicoie, Coroi, Livia, *Colectivizarea agriculturii în raionul Brad, între istorie și memorie (1949-1962)*, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2009;
- Ștefănescu-Goangă, Florian, *Cetatea universitară*, Antologie de texte, îngrijite de Popa, Mircea, Sâncrăian, Viorica, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2001;
- Țărău, Augustin, *Noaptea moșierilor*, Editura Arca, Oradea, 2009;
- Țărău, Augustin, *Chiaburimea*, Editura Arca, Oradea, 2009;
- Țărău, Augustin, *Rebeliunea țărănească, Crișana, 1949*, Editura Arca, 2009.
- Vulcu-Morar Călin, *Dezbaterea privind condamnarea comunismului în Europa*, în Anuarul Institutului de Istorie Orală, XII, Presa Universitară Clujeană, Argonaut, Cluj Napoca, 2010

3. Bibliografie pentru Revoluție

- Arsene, Mihai, *Dosar, Brașov 15 noiembrie 1987*, Editura Erasmien, Brașov, 1997;
- Antohi, Sorin, Tismăneanu, Vladimir, coordonatori, *De la Utopie la Istorie. Revoluțiile din 1989 și urmările lor*, Editura Curtea veche, București 2006;
- Bradu, Mircea, *O minune în trei zile*, decembrie 1989, Editura Teira, Oradea, 2000;
- Cartianu, Grigore, *Crimele Revoluției*, Editura Adevărul, București, 2010;
- Cornea, Doina, *Cluj – 21 decembrie 1989: Cine a tras în noi? în O enigmă care împlinește șapte ani*, Fundația Academia Civică, București 1997;
- Domșa, Tit, Liviu & Lungu, Victor, Eugen, Mihai, *Împușcați-i că nu-s oameni*, Fundația Academia Civică, Cluj, 2005;
- Grama, Sidonia, *Revoluția Română din Decembrie 1989 în memoria colectivă și a imaginarului social* (Teză de doctorat în manuscris), UBB, Cluj, 2010;
- Mazilu, Dumitru, *Revoluția furată*, Cozia Ed.-Co. Iordache & Armbruster, București, 1991;
- Mustață Constantin, *Reporter în revoluția română* Cluj Napoca, 2006;
- Neacșu, Costel, *Radioul și televiziunea între 22 și 31 decembrie 1989*, în *O enigmă care împlinește șapte ani*, Fundația Academia Civică, București 1997;
- Tatulici, Mihai (coordonator), *Revoluția română în direct*, editat de Televiziunea Română, 1990;
- Teodorescu, Filip, *Un risc asumat*, Editura Viitorul Românesc, București, 1992;

4. Bibliografie personalități

Bibliografie pentru Emil Hațieganu

- Ciupea, Ioan, *Participarea lui Emil Hațieganu la guvernul Petru Groza*, în *Anul 1946 – Scrisori și alte texte*, Fundația Academia Civică, 1997, pp. 95-111;
- Dobeș, Andrea, Ciupea, Ioan, *Decapitarea elitelor: metode, mijloace, mod de acțiune*, în vol. *Memoria Închisorii Sighet*, Fundația Academică Civică, 1999, p. 193, nota 17;

- Giurescu, C. Constantin, *Cinci ani și două luni în Penitenciarul de la Sighet (7 mai 1950-5 iulie 1955)*, introducere de Dinu C. Giurescu, ediție îngrijită, anexe și indice de Lia Ioana Ciplea, Editura Fundației Culturale Române, București, 1994, p. 180;
- Ionițoiu Cicerone, *Victimele terorii comuniste, arestați, torturați, întemnițați, uciși*, Dicționar H-L, lucrare revizuită de dr. Mihaela Andreiovici, Editura Mașina de Scris, București, 2003, p. 34;

Bibliografie pentru Iuliu Hossu, pr. Simion Colceriu

- Ciupea, Ioan, *Un destin în vârtoarea Marii Istorie: învățătorul și preotul greco-catolic Simion Colceriu*, în *Acta Musei Napocensis*, 37-38, II, 2000-2001;

Bibliografie pentru Iuliu Hossu, Alexandru Lapedatu, Sebastian Bornemisa, Ilie Lazăr

- Dobeș, Andrea, Ciupea, Ioan, *Decapitarea elitelor. Metode, mijloace, mod de acțiune*, în vol. *Memoria închisorii Sighet*, Fundația Academia Civică, București, 1999;

Bibliografie pentru Iuliu Hossu

- *Credința noastră este viața noastră. Memoriile Cardinalului Dr. Iuliu Hossu*, Editura Viața Creștină, Cluj-Napoca, 2003;
- Prunduș, Silvestru Augustin, Plaianu, Clemente (coordonatori), *Cardinalul Iuliu Hossu*, cu o postfață de Arhiepiscop Cardinal Dr. Alexandru Todea, Editura Unitas, Cluj-Napoca, 1995;
- Prunduș, Silvestru Augustin, Plaianu, Clemente, *Cei 12 Episcopi Martiri ai Bisericii Române Unite cu Roma*, Casa de Editură Viața Creștină, Cluj-Napoca, 1998;
- Prunduș, Silvestru Augustin, Plaianu, Clemente (coordonatori), *Cardinalul Iuliu Hossu*, cu o postfață de Arhiepiscop Cardinal Dr. Alexandru Todea, Editura Unitas, Cluj-Napoca, 1995;

- Rațiu, Alexandru, *Biserica furată. Martiriu în România comunistă*, Editura Argus, Cluj-Napoca, 1990;
- Giurescu, C. Constantin, *Cinci ani și două luni în Penitenciarul de la Sighet (7 mai 1950-5 iulie 1955)*, introducere de Dinu C. Giurescu, ediție îngrijită, anexe și indice de Lia Ioana Ciplea, Editura Fundației Culturale Române, București, 1994, pp. 59, 80, 180-181;
- Dobeș, Andrea, Ciupea, Ioan, *Decapitarea elitelor. Metode, mijloace, mod de acțiune*, în vol. *Memoria închisorii Sighet*, Fundația Academică Civică, 1999, p. 206;
- Ionițoiu, Cicerone, *Victimele terorii comuniste, arestați, torturați, întemnițați, uciși*, Dicționar H-L, lucrare revizuită de dr. Mihaela Andreiovici, Editura Mașina de Scris, București, 2003, p. 67;

Bibliografie pentru Liviu Galaction Munteanu

- Moraru, Alexandru, *Învățământul Teologic Universitar Ortodox din Cluj (1924-1952)*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 1996, pp. 185-187;
- Păcurariu, Mircea, *Dicționarul Teologilor români*, București, 1996, p. 294;
- Bunea, Ioan, *Preot Profesor Dr. Liviu Galaction Munteanu – 90 de ani de la naștere*, în *Îndrumător bisericesc, misionar și patriotic*, nr. 11, Cluj-Napoca, 1988, pp. 170-172;
- Manea, Vasile, *Preoți ortodocși în închisorile comuniste*, cu o prefață de Î.P.S. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, Editura Patmos, 2000, p. 149;
- Ionițoiu, Cicerone, *Victimele terorii comuniste, arestați, torturați, întemnițați, uciși*, Dicționar M, lucrare revizuită de dr. Mihaela Andreiovici, Editura Mașina de Scris, București, 2004, p. 410;
- Dobrințu, Dorin (editor), *Proba Infernului. Personalul de cult în sistemul carceral din România potrivit documentelor Securității, 1959-1962*, Editura Scriptorium, București, 2004, p. 46;

Bibliografie pentru Alexandru Lapedatu

- Lapedatu, Alexandru, *Amintiri*, prefață, ediție îngrijită, note și comentarii de Ioan Opreș, Editura Albastră, Cluj-Napoca, 1998;

- Opreș, Ioan, *Alexandru Lapedatu în cultura românească (Contribuții la cunoașterea vieții politice și culturale românești din perioada 1918-1947)*, Editura Științifică, București, 1996;
- Opreș, Ioan, *Alexandru Lapedatu și contemporanii săi*, Editura Albastră, Cluj-Napoca, 1997;
- Ciupea, Ioan, Țărău, Virgiliu, *Liberali clujeni. Destine în Marea Istorie*, vol. II, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2007, pp. 191-206;
- Pinteș, Silvia, *Alexandru Lapedatu*, în *Vatra*, Târgu Mureș, 1/1996, pp. 72-73;
- Giurescu, C. Constantin, *Cinci ani și două luni în Penitenciarul de la Sighet (7 mai 1950-5 iulie 1955)*, introducere de Dinu C. Giurescu, ediție îngrijită, anexe și indice de Lia Ioana Ciplea, Editura Fundației Culturale Române, București, 1994, pp. 58, 78, 157, 165;
- Dobeș, Andrea, Ciupea Ioan, *Decapitarea elitelor. Metode, mijloace, mod de acțiune*, în vol. *Memoria închisorii Sighet*, Fundația Academică Civică, 1999, pp. 166-169;
- Ionițoiu, Cicerone, *Victimele terorii comuniste, arestați, torturați, întemnițați, uciși*, Dicționar H-L, lucrare revizuită de dr. Mihaela Andreiovici, Editura Mașina de Scris, București, 2003, p. 301;

Bibliografie pentru Sebastian Bornemisa

- Giurescu, C. Constantin, *Cinci ani și două luni în Penitenciarul de la Sighet (7 mai 1950-5 iulie 1955)*, introducere de Dinu C. Giurescu, ediție îngrijită, anexe și indice de Lia Ioana Ciplea, Editura Fundației Culturale Române, București, 1994, pp. 150, 162;
- Dobeș, Andrea, Ciupea, Ioan, *Decapitarea elitelor. Metode, mijloace, mod de acțiune*, în vol. *Memoria închisorii Sighet*, Fundația Academică Civică, 1999, p. 231;
- Ionițoiu, Cicerone, *Victimele terorii comuniste, arestați, torturați, întemnițați, uciși*, Dicționar A-B, lucrare revizuită de prof. univ. Florin Ștefănescu, Editura Mașina de Scris, București, 2000, p. 238;

Bibliografie pentru Ilie Lazăr

- Dobeș, Andrea, *Ilie Lazăr, consecvența unui ideal politic*, Editura Argonaut, Cluj, 2006;
- Lazăr, Ilie, *Amintiri*, Fundația Academia Civică, București, 2000;
- Giurescu, C. Constantin, *Cinci ani și două luni în Penitenciarul de la Sighet (7 mai 1950-5 iulie 1955)*, introducere de Dinu C. Giurescu, ediție îngrijită, anexe și indice de Lia Ioana Ciplea, Editura Fundației Culturale Române, București, 1994, pp. 84, 133, 182;
- Dobeș, Andrea, Ciupea, Ioan, *Decapitarea elitelor. Metode, mijloace, mod de acțiune*, în vol. *Memoria închisorii Sighet*, Fundația Academică Civică, 1999, pp. 179, 202;
- Ionițoiu, Cicerone, *Victimele terorii comuniste, arestați, torturați, întemnițați, uciși*, Dicționar H-L, lucrare revizuită de dr. Mihaela Andreiovici, Editura Mașina de Scris, București, 2003, p. 313;

Bibliografie pentru Nicolae Mărgineanu

- Mărgineanu, Nicolae, *Amfiteatre și închisori (Mărturii asupra unui veac zbuciumat)*, ediție îngrijită și studiu introductiv de Voicu Lăscuș, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1991;
- Mărgineanu, Nicolae, *Mărturii asupra unui veac zbuciumat*, prefață de Mircea Miclea, ediție îngrijită de Daniela Mărgineanu-Țăranu, Editura Fundației Culturale Române, București, 2002;
- Lăscuș, Voicu, *Natura umană și condiția ei social-culturală. Dialoguri cu Nicolae Mărgineanu*, Editura Genesis, Cluj-Napoca, 1997;
- Salade, Dumitru, *Portrete de universitari clujeni*, Editura Presa Universitară Clujeană, 1997, pp. 53-69;
- Popa, Mircea, *Figuri universitare clujene*, Editura Grinta, Cluj-Napoca, pp. 79-92;
- Ionițoiu, Cicerone, *Victimele terorii comuniste, arestați, torturați, întemnițați, uciși*, Dicționar M, lucrare revizuită de dr. Mihaela Andreiovici, Editura Mașina de Scris, București, 2004, p. 185;

- *Nicolae Mărgineanu – un psiholog în temnițele comuniste*, ediție îngrijită de Cristina Anisescu, Editura Polirom, 2006;

Bibliografie pentru Petru Mărgineanu

- Ciupea, Ioan, *Scriptele Securității și asasinatul devenit deces natural*, în *Tribuna*, Cluj Napoca, 50/2004;

Bibliografie pentru Gheorghe Dragoș

- Dragoș, Liliana Clara (editor), *Cu și despre Gheorghe Dragoș*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2006;
- Demetrescu, Traian, Mircea, Valeriu, *Monografiile și bibliografiile corpului profesoral al Academiei de Inalte Studii Comerciale și Industriale Cluj-Brașov*, vol. III, pp. 50-55;
- Ionițoiu, Cicerone, *Victimele terorii comuniste, arestați, torturați, întemnițați, uciși*, Dicționar D-E, lucrare revizuită de dr. Mihaela Andreiovici, Editura Mașina de Scris, București, 2002, p. 135;

Bibliografie pentru Laurențiu Poruțiu

- Ciupea, Ioan, Țărău, Virgiliu, *Liberali clujeni. Destine în Marea Istorie*, vol. II, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2007, pp. 342-343;

Bibliografie pentru Ioan Ilban

- Ionițoiu Cicerone, *Victimele terorii comuniste, arestați, torturați, întemnițați, uciși*, Dicționar H-L, lucrare revizuită de dr. Mihaela Andreiovici, Editura Mașina de Scris, București, 2003, p. 114;

Bibliografie pentru Ioan Bunea

- Bunea, Ioan, *Din galeria marilor convertiți – Medalioane*, Presa Universitară clujeană, Cluj-Napoca, 1998;
- Bunea Ioan, *Fenomenologia conștiinței morale*, ediție îngrijită și postfață de Stelian Tofană, Editura Limes, Cluj, 1999;

- Moraru, Alexandru, *Învățământul Teologic Universitar Ortodox din Cluj (1924-1952)*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 1996, pp. 244-245;
- Păcurariu, Mircea, *Dicționarul Teologilor români*, București, 1996, pp. 70-71;
- Manea, Vasile, *Preoți ortodocși în închisorile comuniste*, cu o prefață de Î.P.S. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, Editura Patmos, 2000, p. 56;
- Dobrințu, Dorin (editor), *Proba Infernului. Personalul de cult în sistemul carceral din România potrivit documentelor Securității, 1959-1962*, Editura Scriptorium, București, 2004, pp. 41, 110;

Bibliografie pentru Ioan Miclea

- Comșa, Nicolae, Seiceanu, Teodor, *Dascălii Blajului, 1754-1948*, cuvânt înainte de Ion Brad, Editura Demiurg, București, 1994, pp. 177-178;
- Bota, Ioan, Ionițoiu, Cicerone, *Martiri și mărturisitori ai Bisericii din România. Biserica Română Unită cu Roma, Greco-Catolică*, prefață de Doina Comea, Editura Patmos, 1998, pp. 95-96;
- Ionițoiu, Cicerone, *Victimele terorii comuniste, arestați, torturați, întemnițați, uciși*, Dicționar M, lucrare revizuită de dr. Mihaela Andreiovici, Editura Mașina de Scris, București, 2004, pp. 235-236;

Bibliografie pentru Gherla

- Ciupea, Ioan, Todea, Stăncuța, *Penitenciarul Gherla – între documentele de arhivă și memorialistică, 1946-1964*, în *Arheologie-Istorie-Cultură*, Muzeul Gherla, 2006;

VI. Publicistică de specialitate

- *Analele Sighet 1 – Memoria ca formă de justiție*, Fundația Academia Civică, București, 1995;
- *Analele Sighet 2 – Instaurarea comunismului – între rezistență și represiune*, Fundația Academia Civică, 1995;

- *Analele Sighet 3 – Anul 1946 – Începutul sfârșitului*, Fundația Academia Civică, București, 1996;
- *Analele Sighet 4 – Anul 1946. Scrisori și alte texte*, Fundația Academia Civică, București, 1997;
- *Analele Sighet 5 – Anul 1947– Căderea Cortinei*, Fundația Academia Civică, 1997;
- *Analele Sighet 6 – Anul 1948, Instituționalizarea comunismului*, Fundația Academia Civică, 1998;
- *Analele Sighet 7 – Anii 1949-1953, Mecanismele terorii*, București, 1999;
- *Anuarul de istorie orală (AIO)*, Universitatea „Babeș Bolyai”, Cluj-Napoca, Institutul de Istorie Orală, Cluj-Napoca, nr. I, III, IV, VIII, X, XII din anii 1998, 2002, 2003, 2007, 2008, 2010;

Reviste

- *Memoria, revista gândirii arestate*, editată de Fundația Culturală Memoria, sub egida Uniunii Scriitorilor din România, fondator Banu Rădulescu;

VII. Emisiuni Radio Cluj

- *File de istorie, Foști deținuți politici*, Liviu Ciaca, redactor Silvia Pinteă, transmis în 9 ianuarie 1992, arhivat L.835.
- *File de istorie, Revoluția din decembrie 1989, Răniții de la Chirurgie II*, redactor Silvia Pinteă, transmis, în direct, în 23 decembrie 1989, arhivat 19 decembrie 1991, banda nr. L. 822.

VIII. Emisiuni și filme documentare realizate de Silvia Pinteă, transmise pe TVR Cluj, TVR 2, TVR 3, TVR Internațional, Satelit, Internet

- *Iuliu Maniu la Bădăcini*, transmis pe TVR Cluj 1993, nearhivat, arhivă Silvia Pinteă;

***Peregrinul transilvan*, serial transmis pe TVR Cluj, reluat pe TVR Internațional:**

- *Emil Hațieganu*, transmis pe TVR Cluj, 1995, arhivat, caseta nr. Beta, CJ-1661;
- *Alexandru Lapedatu*, transmis pe TVR Cluj, 1995, arhivat, caseta nr. Beta, CJ-1226;
- *Alexandru Vaida Voevod*, transmis TVR Cluj, 1995, arhivat, caseta nr. Beta CJ-1226;
- *Iuliu Hossu*, transmis TVR Cluj, 1996, arhivat, caseta nr. Beta CJ-1226;
- *Augustin Maior*, transmis TVR Cluj, 1996, arhivat, caseta nr. CJ-Beta 1226.
- *Florian Ștefănescu-Goangă*, transmis TVR Cluj, 1996, arhivat, caseta nr. Beta 63;
- *Sebastian Bornemisa*, transmis TVR Cluj, 1996, arhivat, caseta Beta CJ- 1226;
- *Ilie Lazăr*, transmis TVR Cluj, 1996, arhivat, caseta CJ-1019;
- *Grupul Aurel Vișovan*, transmis TVR Cluj, 1997;
- *Nicolae Mărgineanu*, transmis TVR Cluj, 1997, arhivat, caseta Beta CJ-1017;
- *Liviu Galaction Munteanu*, transmis TVR Cluj, 1997, arhivat, caseta Beta CJ-1019.
- *Ioan Ilban*, transmis TVR Cluj, 1998, arhivat, caseta Beta CJ-1017;
- *Valer Moldovan*, transmis TVR Cluj, 1998, arhivă Silvia Pinteă;
- *Ștefan Manciu*, transmis TVR Cluj, 1998, arhivat, caseta Beta CJ-168;
- *Laurențiu Poruțiu*, transmis TVR Cluj, 1998, arhivat, caseta Beta Cj-1489;
- *Ioan Miclea*, transmis TVR Cluj, 1998, arhivat, caseta Beta CJ-1019;
- *Ioan Bunea*, transmis TVR Cluj, 1999, arhivat, caseta Beta CJ- 1009;
- *Gheorghe Dragoș*, transmis TVR Cluj, 1999, arhivat, caseta Beta CJ- 1224;
- *Cartea neagră a comunismului la Sighet*, transmis TVR CLUJ 1999, arhivat, caseta Beta CJ- 1009;

Reportajul de marți – emisiune săptămânală, difuzată pe TVR Cluj:

- *Cătălin Bia* – Brașov 1995, realizator Silvia Pinteă, transmis TVR Cluj, TVR 2, 1999, arhivat caseta Beta CJ-1712;

Portrete – emisiune săptămânală difuzată pe TVR Cluj:

- *Samoilă Mârza, fotograful Unirii*, realizator Silvia Pinteă, transmis pe TVR Cluj, TVR 2, 2003, arhivat, caseta Beta CJ-2362;

Reporter TVR 3 – emisiune săptămânală difuzată pe TVR 3:

- *Revoluția de la Cluj*, realizator Silvia Pinte, transmis TVR3, 2009, arhivat, caseta DVC. 533;

Memoria locului – emisiune săptămânală difuzată pe TVR 3:

- *Florian Ștefănescu Goangă*, realizator Silvia Pinte, transmis în 2010 pe TVR 3, arhivat, caseta DVC. CJ. 3659;
- *Diktatul de la Viena*, realizator Silvia Pinte, transmis în 2010 pe TVR 3, arhivat, caseta DVC. CJ-3659.

IX. Pagini de internet, site-uri

- <http://www.historycooperative.org/journals/ohr/31.1/feldstein.html>, accesat 19 martie 2009.
- <http://www.jstor.org>. John E. O'Connor, *History in Images/ Images in History: Reflections on the Importance of Film and Television Study for an Understanding of the Past*, în *The American Historical Review*, Vol. 93, No. 5 (Dec., 1988), p. 1200-1209, /Tue. Mar.7 02:28:35, 2006.
- <http://www.jstor.org/> Robert A. Rosenstone, *History in Images/ History in Words: Reflections on the Possibility of Really Putting History into Film*, în *The American Historical Review*, vol. 93, No. 5 (Dec., 1988), p. 1173-1185, Tue. Mar. 7 02 30:13 2006.
- www.presidency.ro/static/ordine/RAPORT_FINAL_CPADCR.pdf, accesat 15.02.2011
- http://www.crimelcomunismului.ro/ro/fise_detinuti_politici/fise_detinuti/, accesat 12.01.2011
- www.procesulcomunismului.com, accesat în 31.01.2011
- www.memoria.ro, accesat 14 03. 2009, ora 22: 45.
- www.portalulrevolutiei.ro, accesat 18.09.2010
- www.sspr.ro, accesat 10.12.2010
- www.irrd.ro, accesat 27.01.2011
- www.iicmer.ro, accesat 12.05.2011
- [www.asociația 21 decembrie.ro](http://www.asociația_21_decembrie.ro). accesat 13.12.2009, ora 15:32